

АНА ТІЛІ

1990 жылғы
наурыздың 22-сінен
бастап шығады

Үлгі Тазісі

Сөзі жоғалған
жұрттың
өзі де жоғалады

«Сүйінбике атым, тегім ноғай...»

Сүйінбике (1515-1557)-Ноғай Ордасын құрған Едіге бидің бесінші ұрпағы, «мырзалардың мырзасы, «сұлтандардың сұлтаны» атанған-Жүсіп мырзаның қызы. Арғы атасының да, қызының да есімдері орта ғасырлардағы ноғайлар мен қазан татарларының ғана емес, Ресей тарихында да танылған.

Орта ғасырлық Ноғай ордасы Қазақ хандығынан 60-70 жылдай бұрын қалыптасады. Турасын айтсақ, Ноғай ордасы-Алтын орданың қарашаңырағын ұстап қалған ел болатын. XV-XVI ғасырда ноғай елі Сыр бойы, Орталық, Батыс Қазақстан жерінде болған. Біршама жыл Сарайшық қаласы ноғай Ордасының астанасы болған. Кейін Қасым мен Хақназар хандардың қолынан ығысып, олар Қырым, Солтүстік Кавказға кеткен еді. Одан кейінгі билік үшін қырқысулар осы көшпелі қоғамның құлауына әкеледі. 1620-1640 жылдары Хо Үрлік бастаған қалмақ әскері шабуылдары Ноғай еліне өте ауыр тиді. Ноғай Ордасының соңы 1780 жылдары генерал А.Суворовтың және басқа әскерлердің ноғайларды қыруымен яқталған. Осылайша Ноғай мемлекетінің тағдыры қайғылы болды.

Қазір Ресейдің төрт ауданында қоныстанған ноғай халқы саны 110 мыңдай ғана. 1 миллионға жуығы Түркияда тұрады дейді, біршамасы Еуропа елдерінде – Германия, Голландия, Францияда тұрып жатыр.

Көптеген ноғай тайпалары қазаққа қосылып пана тапты. Қазақ пен ноғай егіз халық. Дана қазақта өткен заманнан жеткен мынадай естелік бар:

«Тегінде ноғай, қазақ тегіміз бір
Алтай, Ертіс, Оралды қылған дүбір.
Орманбет хан Ордадан шыққан күнде
Асан ата қайғырып, айтыпты жыр...».

Сүйінбике тағдырына қайта оралайық. Ноғайлы қызы Сүйінбике Қазан ханы Жанәліге ұзатылып, ол өлген соң келесі хан Сафагерейге тұрмысқа шығады.

Сафагерейден көрген ұлы Өтемісгерей Қазан хандығының мұрагері болып жарияланады. Сүйінбике баласы тақ мұрагері Өтемістің атынан регентша ретінде билік жүргізеді. Сұлу да, ақылды әйел патша XVI ғасырдың ортасында (1549-1551жылдары) Ресей, Ноғай Ордасы, Қырым хандықтарының саясатына араласып, Қазан хандығының ең атақты, даңқты, қуатты әміршісі болып, хандықтың басынан бағы тайған кездегі киелі келбеті болып қалды. Ол Қазан хандығының күні батқан шақта бытыраған халқының басын біріктіріп, әскерін құрап Қазан қаласын қорғаған соңғы билеушісі. Ресей билеушісі Иван Грозный Қазан хандығын жаулап алған соң Сүйінбикені тұтқындап Мәскеуге жөнелтеді. Баласы Өтемісті шешесінен айырып, христиан дінін қабылдатып «Александр» деген ат бергізеді. Ол 20 жасында қайтыс болып, Мәскеу Кремлінде жерленеді. Дәулетінен, билігінен, баласынан айырылған Сүйінбике зорлықпен Мәскеудің іргесіндегі Қасым қаласына жіберіліп, өмірінің соңғы күндерін сонда өткізеді. Сүйінбикенің есімі қазіргі күнге дейін Татарстан Республикасында қатты құрметтеледі. XVII ғасырда Қазан Кремлінің аумағында тұрғызылған, құрылысы жеті сатыдан тұратын биіктігі 58 метр болатын Сүйінбике мұнарасы ноғайлы қызының есімін мәңгілікке әйгілеп тұр. Татар халқы бұл мұнараны Қазан қаласының символы ретінде қабылдайды. Оны Париждегі Эйфель мұнарасы мен Нью-Йорктегі Бостандық статуясына теңейді. Қазақстан халық суретшісі Камиль Молдашев Сүйінбикенің портретін салған. Татарстан мектептерінде халық ауыз әдебиетін өткенде «Сүйінбике зары» дастанын оқытады. 1990 жылдардан бастап Қазанда Сүйінбике тарихы жаңғыртылып, көптеген термелер, әдеби мұралар, музыкалық шығармалар дүниеге келді. Татар сазгері Зүльфия Раупованың «Сүйінбикенің оралуы» («Явление Сююмбике») симфониялық поэмасы П.И.Чайковский атындағы Мәскеу мемлекеттік консерваториясында орындалды. XX ғасырдың басында татар қыз-келіншектері үшін жарық көрген «Сүйінбике» журналы (кеңес заманында «Азат қатын») қайта шығарылуда. Сол журналдың бірінші нөмірінде «Сүйінбикенің зары» дастаны басылды. «Сүйінбикенің зары» дастаны бүкіл түркі халқының арасында кең тараған байырғы шығарма саналады. Ол дастанды татар зиялысы Гумер Баширов 1914 жылы белгісіз қолжазбадан көшіріп алыпты. Содан К.Кумратова ноғай тіліне аударылып, 1992 жылы «Қыпшақ айы» журналының 2-ші нөмірінде жариялады. Ноғай ғалымы Әминат Құрмансейітова «Бәйтеректің байлығы» (1996ж) мұрағат деректерімен салыстырып тарихи жырды растады. Ал ноғай халқы Сүйінбике туралы көп жазған, оның атын ұмытпаған екен. Кейінгі жылдары Қазақстан мен Ресейдегі ноғайлар арасындағы қарым-қатынас жақындай түсті. Соның нәтижесінде біздің қолымызға ноғай ғалымы, филология ғылымының докторы, профессор Нәсіпхан Хусинқызы Сүйінова берген «Сүйінбике» атты мақаласы мен «Сүйінбике зары» түсті. Ноғай мен қазақтың ауызша және жазба тілі мен жазуы ұқсас.

1914 жылы татар ғалымы осы зарды қағазға түсірген. Ноғай тілінде 1992 жылы «Қыпшақ айы» (№2) журналында К.Кумратова басқан болатын. Осы бейітті (зарды) Әминат Құрмансейітова «Байтерек байлығы» (1996) кітабында толық сараптаған болатын. Ал соңғы жобасы «Асыл сөз» (2013) кітабында басылған.

Ноғай жазуында қазақ графикасынан айырылатын бірнеше әріп бар.

Мысалы, біздегі «ж» әріпін олар «и», немесе «я» (жаңбыр – иаңбыр, жарығы – ярығы, жасым – ясым, жыл – иыл, жолы – иолы, т.б.)

Сосын, қайдан кіргенін білмеймін ноғай тіліне жіңішкелік белгісі «ь» көп кіріп кеткен. «Ь» әрпі «о»-мен қосылып біздің «ө» әріпін білдіреді.

Біздегі «у» ды олар көбінесе «в» әріпімен көрсетеді, мысалы «ауылды» олар «авыл» деп жазады, «дәулетті» – «давлетті» деп көрсетеді.

«Меску» дегені «Москва» қаласы.

Сосын қазақта «аңдадым» – оларда «аңладым», «күшті – күшлі» және тағы осындай аздаған айырмашылығы болмаса, қалған тіл түсінікті.

Сондықтан мен осы шығарманы оқырманға ноғай тілінде өзгертпей беріп отырмын (қазақ тіліндегі аудармасын дайындаған тарих ғылымының кандидаты Сейітқали Дүйсен) Қазақ тарихы мен мәдениеті үшін бұл жыр өте маңызды болар деген ойдамыз.

Бүркіт Аяған,
«Мемлекет тарихы институтының»
директоры, тарих ғылымының
докторы, профессор

СУҢЙИМБИЙКЕ БЕЙИТИ

(ногай тіліндегі нұсқасы)

*Бактыдан аьдем озбайды, бир Кудай тоьзгенге –
Ярыгын Кудай береди казага тоьзгенге.
Мынъ бес юз он бесте бу дуныяга келгенмен,
Ата-ана даьвлети эш кетпес деп билгенмен.
Ата-ана колында бир кайгы да коьрмедим,
Бу кайгылар коьрермен деп эсаплап та юрмедим.*

*Суьйимбийке атым, ногоай затым, кайда меним яс даьвлетим,
Саьбий шагым, нурлы юзим, мурза кызы болган вакытым!*

*Он сегиз ясыма толган шакларымда
Хан хатыны болдым мен ата-ана акларына.
Кырымнан Казанга аькелди бактым,
Казаннынъ яс ханы Енъали болды эрим.
Енъали хан оьлди бир залым колыннан,
Эндиги казалар тайдылар йолыннан.
Ханбийке болганым, эки йыл турганым,
Тул калдым кайгылы, хан дуныя йогалды.*

*Суьйимбийке атым, ногоай затым, кайда меним хан даьвлетим,
Сылув шагым, нурлы юзим, хан бийкеси болган вакытым!*

*Кырымлы Сафагерей Казанга хан болды,
Уш хатыны болса да, доьртишиге мени алды.
Дуныялар кавыфлы, заманлар кайгылы,
Казанга куьшли падишахлар коьз салды.
Казан иши тынышсыз, душпан бары билине,
Даьвлети бар кисилер кире киси тилине.
Сафагерей вакытында коьп болды согыслар,
Аьр кайдан яв келгеннен авыр болды солувлар*.
Оьмирим оьтти он доьрт йыл Сафагерей хан мынан.
Казан шахар коьнълсиз йолда тоьккен кан мынан.
Шахар тысында согыс, ишинде толган афат*,
Сол тынышсыз вакытта Сафагерейим вафат*.
Эки яслык улым, коьзим нурлы, кулыным,
Оьтемисгерейим калды етим, билбилим.*

*Суьйимбийке атым, ногоай затым, кайда меним яс даьвлетим,
Оьзим де тул, улым етим, кайда меним тыныш вакытым!*

*Меску ханы Казанды алмак бола оьзине,
Казанлылар питне аша, карамайдылар соьзине.
Меску ханы оьгитли картты, ясты, йигитти
«Берилинъиз мага, -дей, — тутарман ебир этпей».*

Мурзалар союз аңламай, куышлери аз согыска,
Неше кабат союз бузып, барды олар солувга.
Солув шартын тагы да бу мурзалар буздылар,
Ногай, Кырым, Казанлылар туурли ерге тоздылар.
Хан орнына хан болып туралмадым пан болып,
Аылсизлендим мурзаларга, юрегим — бавырым кан болып.
Бажаралмайман исти, тынълаталмайман кисиди,
Аыр кайсысы, билген болып, юриттилер бу исти.
Хан кабыры уьстине курдырдым тас минара,
Ойладым: «Оьзим оьлсем де, атым коьп йылга калар».
Минарады курганым коьнъиллендирер аьлимди,
Казандагы кинезлер оьзи тыныш боларга,
Аыр кайсысы кол салганлар мени есирге аларга.
Эмре болды кетпеге, куьймелерге етпеге,
Коьзлеримнен нур кетти, билмеймен, не этпеге.
Мени тутып, эки аьдем олтырттылар арбага,
Такат, бакты калдырып, куьйме янына бармага.
Суьйимбийке атым, ногай затым, кайда меним хан даьвлетим,
Коьнъилим мунълы, юзим сары, коьзим яслы, есир вакытым.

Коьзим салдым халкка, коьби йылап узата,
Кайсылары «Меску ханы рагимли» деп юбанта.
Шахар тамам гуьрилдей, йылав-сыктав давысы,
Мага туьскен кайгылар — мырзалардынъ табысы.
Ойлап алдым, кыямет болганма аьли буьгуьн деп,
Тагы ойладым: йылавишылар мен кимик тувыл деп.
Барып еткенде дерьяга, кириттилер куьймеге,
Аьзиз тилим байланды, билмеймен не союз демене.
Кайсы айтады: «аьлвидаг», кайсы айтады «аьлфирак»*,
Мен айтаман «Бактылы бол, кеттим энди бек йырак».
Халк калды йыгылып, куьшсиз болып бир якта,
Куьшли аьдемлер — ювыкта, калганлары — йыракта.
Волгага шыкканда, карадым мен калага,
Калды йылап Казаным, усап оьксиз балага.
Дедим: «Мискин Казаным, туьсти тажынъ басынънан,
Калдынъ буьгуьн даьвлетсиз, булак кимик яс агар.
Кайда калды шатлыгынъ, кайда сенинъ байлыгынъ?
Коьрер коьзге белгили, аьзир кул, ярлылыгынъ.
Босап калды сарайынъ, нурынъ кетти юзинънен» —
Деп йылап, Казанды йогалттым мен коьзимнен.

Суьйимбийке атым, ногай затым, кайда меним хан даьвлетим,
Хансарайда турган здик, буьгуьн калдык есир, етим.

*Минарам коьринди коьп ерлерге еткенше,
Тагы да бир йыладым, аьллерим биткенше.
Дедим: «Ярабий, минарам, билмейсинъ, кайда барам!»*

Сүйінбике зары

(қазақ тіліндегі нұсқасын дайындаған т.ғ.к. Сейітқали Дүйсен)

Калдырдым энди сени, бактыга карсы шыкпан.
Хан уьстине куралдынъ, тастандыр сенинъ астынъ,
Оьмирлерге калармыз — сени мен меним атым».
Солай соьйлеп барганда, минарам да йогалды,
Йогалувга себеп сол, -куьйме бек коьп йол алды.

Суьйимбийке атым, ногой затым, кайда меним даьвлетим,
Коьнъилим мунълы, коьзим яслы, оьзим есир, улым етим.

Куьйме кетти козгалып, каршыгадай кусты алып,
Мендей каьрип амалсыздынъ акылын, куьшин алып.
Бара турып биз еттик Зуя деген калага,
Келди андагы баяр, мырза бизди коьрип калмага.
Барып еткенде Зуяга, анда биз уьш куьн турдық,
Шыкпадык биз бир ерге, куьйме ишинде олтырдық.
Аннан кеттик Мескуге, коьрип сапар кыйынын,
Есир болып барамыз, коьрмей дуныядынъ коьркин .
Коьп заманлар барганда, Мескуге барып еттик.
Бу бактысыз басларга не болар деп, биз куьттик.
«Кызлар майданы» деген бир орынга элтилер,
Бираз карап турганнан бизди юртка киргисттилер.
Кирген юртка каравыл койдылар, бир он киси,
Шыгармайлар, юритпейлер, киритпейлер бир киси.
Куьн де оза, туьн де оза, кайгыдан деним сызлай.
Эки бояр келген бир куьн, бириси «Айда!»- деп кол соза.
Есир болган не авыр? Козгалдым мен, кайгыра,
Балам мынан экевмизди кайда олар алып бара?
Барып кирдик кенъ юртка, ишинде онынъ хансарай,
Коьп кисилер йыйылган, баьриси бизге карай.
Падишах та мунда оьзи, мага айтады бир соьзди:
«Баланъ мунда асыралар, эрге беремен оьзинъди».-
Деп сонда баламды колымнан алдылар,
Есирликтен янган эдим, тагы отка салдылар.
Эситтим мен баламды поплар алганлар деп,
Акылы йок саьбийди диннен шыгарганлар деп.

Суыйимбийке атым, ногай затым, калды меним хан даавлетим,
Коьнъилим мунълы, коьзим яслы, калдым ялгыз, есир, етим.
Мен кеткенде куьндесим, «Кетти энди Суыйимбийке», деп,
Оьзине эр кайгырып, болаяк болган ханбийке.
Халк пынан кенъесип, Астарханнан хан алган,
Оьзим кенем кинез ? экен, аты Ядигер болган.
Куьндесим ханга барган, Казанды тутаман деп,
Дуныя айткан: «Асыкпа аьли, сени де отка атарман», деп.
Сол йылда ок мени де падишах берди бир ханга,
Касымдагы Шейхаьлиге — Казанга душпан янга,
Мени алып согыска эмре болды бармага,
Мескулер минен бирге Казанды эм алмага.

Суыйимбийке атым, ногай затым, кайтса да сол хан даавлетим,
Казаным йок, коьнъилим мунълы, мутылмай эш аьсиретим.

Шейхаьлилер барганлар, Казанды оьзине алганлар,
Мени саткан мырзалардынъ басын ерге салганлар.
Ядигер минен куьндесим тагы да колга туьскен,
Мени яндырган отка оьзлери яхшы пискен.
Каьрип балам Оьтемис те алты ясына етти,
Ялган дуныядан оьтти, оннан бир кайгым битти.
Дуныяга келген аьдем кайгы коьрмей турмайды.
Дуныяда шат юргеннинъ де топырактыр ахыр орыны.

Суыйимбийке атым, ногай затым, коьзим яслы, йок рахатым,
Коьрдим кыйын, шектим азап, мутылмайды эш аьсиретим.

Бақидан адам озбайды, бір Құдайға сенгенде,
Жарығын Құдай береді қазаға төзгенге.
Мың бес жүз он бесте бұл дүниеге келгенмін,
Ата-анамның дәулеті еш кетпес деп білгенмін.
Ата-анамның қолында бір де қайғы шекпедім,
Қайғы-мұнды көремойлап та көрмедім.

Сүйінбике атым, тегім ноғай, қайда менің бақ дәулетім,
Сәби шағым, нұрлы жүзім, мырза қызы болған кезім!

Он сегіз жасқа толған шағымда
Хан жұбайы атандым, ата-анадан бөлініп.
Қырымнан Қазанға әкелді бақыт қонып.
Қазанның жас ханы Жанәлі болды ерім.
Жанәлі хан мерт болды бір залымның қолынан,
Ендігі қаза тайдырар тура жолыңнан.
Хан бикесі болып мен екі жылдай тұрғаным,
Қайғы жұтып тұл қалдым, хан дүниесі жоғалды.

Сүйімбике атым, тегім ноғай, қайда менің бақ дәулетім,
Сұлу шағым, нұрлы жүзім, ханшайым болған бақытым!

Қырымның Сафагерейі Қазанға кеп хан болды,
Үш қатыны болса да, төртінші етіп мені алды.
Кәпірлер көбейіп, қайғылы заман басталып,
Қазанға күшті патшалар көз сұқтарын қадады.
Қала іші тынышсыз, дұшпан бары білінді,
Дәулеті бар кісілер?..
Сафагерей тұсында соғыстар да көп болды,
Әр жақтан жиылғандар, обыр болды содырлар.
Өмірім өтті он төрт жыл Сафагерей ханменен.
Қазан шаһары көңілсіз, қан төгілді молынан.
Шаһар сыртында соғыс, ішінде апат.
Сол тынышсыз уақытта Сафагерейім болды опат.
Екі жасар ұлым, көзімнің нұры, құлыным,
Өтеміскерейім жетім қалды, бұлбұлым.

Сүйінбике атым, тегім ноғай, қайда менің жас дәулетім,
Өзім де тұл, ұлым жетім, қайда менің қайғысыз күндерім?

Мәскеу ханы Қазанды алмақ болды өзіне,
Қазан жұрты сөзіне құлақ тосады.
Мәскеу ханы үгіттеп қартты, жасты, жігітті,
«Беріліңдер маған, ешқайсың қыбыр етпей»,
Мырзалар, сөз аңдамай, күштері аз соғысуға,
Нешеме қабат уәде бұзып,
Барды олар солувга (келісім болар?)
Келісім шартын тағы бұзды бұл мырзалар
Ноғай, Қырым, Қазан жұрты түрлі ел болып тозды
Хан орнына хан болып тұра алмадым пан болып,
Мырзаларға әлсіздік көрсетіп, жүрек-бауырым қан жұтты.
....?
....?
Хан қабірі үстіне тас мұнара соқтырдым,
Ойладым: «Өзім өлсем де атым қалар көп жылға».
Мұнара тұрғызғаным көңілімді көтерер,
Қазандағы князьдар енді тыныш болар,
Әрқайсысы қол салар мендей жесірді алуға
Әмір түсті кетуге, күймелерге мінуге,
Көздерімнен нұр кетті, не істерімді білмеймін,
Мені күшпен екі адам отырғызды арбаға
Тақты, бақты қалдырып, күйме жанына барармын.

Сүйінбике атым, тегім ноғай, қайда менің хан дәулетім,
Көңілім мұңлы, жүзім сынық, көзім жасты, есіл бақытым.

Көзімді салдым халыққа, көбі жылап ұзатты,
Қайсылары «Мәскеу ханы рақымшылық жасар» деп жұбатты.
Шаһар түгел гуілдеп, жылып-сықтаған дауыстар
Маған түскен қайғылар-мырзалардың күнәсі.
Ойлап қалдым бүгін қиямет-қайым келді ме деп
Тағы ойладым?..
Күймеге, каретаға жеткенде
Тілім байланып не айтарымды білмедім.
Қайсы айтады?..
Мен айтамын «Бақытты болыңдар, кеттім енді жыраққа»
Халқым қалды жығылып, әлсіз болып бір жақта.
Күшті әлділер? қалғандары жырақта.
Еділден өтер шақта, қарадым мен қалаға,
Қалды жылап Қазаным, ұқсап жетім балаға.
Дедім: «Менің Қазаным, ұшты бақыт басыңнан,
Қалдың бүгін дәулетсіз, бұлақ болып жас ағар,
Қайда қалды шаттығың, қайда сенің байлығың?
Көрер көзге белгілі?..
Қаңырап қалды сарайың, нұрың кетті жүзіңнен»
Деп жылап мен Қазанды көз ұшынан ұзаттым...

Сүйінбике атым, тегім ноғай, қайда менің хан дәулетім,
Хан сарайда тұрған едік, бүгін болдық жесір-жетім.

Мұнарам көрінді көзкөрім жерге кеткенше,
Тағы бір жыладым, хал-қадірім жеткенше
Дедім: Иә, Раббым, мұнарам, білмеймін, қайда барарымды,
Қалдырдым енді сені, бақтыға қарсы шықпа.
Хан мазары үстіне сен тұрғызылдың, іргетасың берік қой,
Мәңгілікке қалады сені мен менің атым».
Солай зарлап жүргенде, мұнарам да көзден жоғалды,
Жоғалуға себеп сол, күйме ұзап барады.

Сүйінбике атым, тегім ноғай, қайда менің дәулетім,
Көңілім мұңлы, көзім жасты, өзім жесір, ұлым жетім.

Күйме кетті қозғалып, қаршыға құстай қомданып,
Мендей қаріп адамнан ақылымен күшін алып.
Жүре-жүре біз жеттік Зуя деген қалаға,
Келді ондағы бояр, мырза, бізді көріп қалуға.
Барып жеткен Зуяда біз үш күн тұрдық.
Шықпадық біз ешқайда, күйме ішінде отырдық.

Сонан кеттік Мәскеуге, жолдың тартып азабын,
Жесір болып барамыз, көрмей дүние қызығын.
Жол жүріп ұзақ әйтеуір, жеттік-ау бір кез Мәскеуге.
Бақытсыз мына жандарға, не болар біз күттік.
«Қыздар майданы» деген орынға,
Көп күттіріп кіргізді.
Кірген үйдің сыртына он кісіден тұратын
Қарауыл қойды тұрғызып,
Шығармайды, кіргізбейді бөтен адам ешкімді.
Күн өтеді, түн батады, тәнім-жаным сыздайды.
Екі бояр бір күні келді,
Бірі маған «Жүр» деп қолын созды.
Жесір болған менен не қайыр,
Қозғалдым мен қайғыра.
Балам екеумізді қайда алып барады?
Келіп кірдік кең үйге,
Көп адамдар тұр екен, бәрі бізге қарайды.
Падишах маған тіл қатты:
«Баланды өзгеге асырауға,
Ал өзінді ерге береміз».
Деп осылай баламды алды қолымнан,
Жесірліктен жанған жаным тағы отқа салынды.
Естідім мен баламды поптар алды,
Ақылы толмаған баланы діннен бездірді деп.

Сүйінбике атым, тегім ноғай, қайтар ма екен хан дәулетім,
Көңілім мұңды, көзімде жас, қалдым жалғыз жесір-жетім.

Мен кеткенде күндесім: «Кетті енді Сүйінбике» деп,
Өзі болғысы келді ханбикесі
Халықпенен кеңесіп Астарханнан хан алғызды,
Ханның аты ... Жәдігер
Күндесім ханға барып Қазанды билеуге рұқсат сұрады.
«Бермесең асықпа әлі сені отқа қақтармын» деп,
Сол жолы патша бір ханға қасындағы Шах Әлиге
Қазанға дұшпан жанға мені алып соғысқа баруға,
Мәскеуліктермен бірге Қазанды жаулап алмаққа.

Сүйінбике атым, тегім ноғай, қайтар ма екен хан дәулетім,
Қазаным жоқ, көңілім мұңлы, ұмытылмайды еш қасіретім.

Шейх Әлимен барғандар, Қазанды басып алғандар,
Мені сатқан мырзалардың басын жерге тыққандар.
Жәдігер менен күндесім тағы да қолға түскендер,
Мені жандырған отқа енді өздері қақталар.

Бейбақ балам Өтеміс алты жаста өтті фәниден,
Жалған дүние өтті, ол да менің бір қайғым.
Дүниеге келген адам, қайғы көрмей тұрмайды,
Өмірден шаттықпен өткендерде топырақтан табар орынды.

Сүйінбике атым, тегім ноғай, көзім жасты, жоқ рақатым,
Көрдім қиындық, шектім азап, ұмытылмайды қасіретім.